

לכבוד

ועדת חוקה, חוק ומשפט

שלום רב,

הנדון: מעקב בנוגע לחוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה ותיקון חקיקה), התשע"ט-2019

חוק איסור צריכת זנות צפוי להכנס לתוקף בחודש יולי 2020. בסעיף 1 לחוק מובהר כי איסור צריכת זנות הוא חלק ממהלך משולב לצמצום צריכת זנות הכולל פעולות בתחום השיקום. תחילתו של החוק נקבעה למועד שיחול 18 חודשים מיום פרסומו על מנת ליישם את היבטי השיקום לאוכלוסיות בזנות עוד לפני תחילת האיסור על צריכת זנות בפועל. היבטים אלה מפורטים בהחלטת ממשלה 4462 מיום ה-13 בינואר 2019. עם זאת, רוב המענים המפורטים בהחלטת הממשלה טרם יושמו. **אכיפת איסור צריכת זנות ללא מעני רווחה תפקיר אלפי אנשים למצוקה קשה ואלימות מסכנת חיים.**

ההכרה כי לא ניתן לאסור על צריכת שירותי זנות ללא מעני רווחה חזרה בדיונים על החוק בועדה זו.¹

אי לזאת, אנו דורשות מחברי הועדה לתקן את החוק ולדחות את מועד כניסת האיסור לתוקף ב-24 חודשים לכל הפחות.

לדחייה מטרה כפולה: ראשית, להמנע מפגיעה נוספת בעובדות מין ושורדות זנות הנמצאות במצוקה כלכלית ונפשית קשה. שנית, לאפשר לרשויות ולארגוני הסיוע להעריך ולהקים מענים עבור האוכלוסיות הצפויות להפגע מהחוק בהתאם לצרכים השונים בתחומי התעסוקה, הרווחה, הדיור והבריאות.

¹ לדוגמה, בישיבת הועדה בתאריך ה-19 בנובמבר 2018 נאמר, בין היתר, הדברים הבאים: ח"כ (לשעבר) עליזה לביא: "בלי עסקת החבילה הזאת, בלי שיקום, אנחנו נבוא נחטא ונחריף". דנה רוטשילד, משרד המשפטים: "על פי ההחלטה [של ועדת שרים לענייני חקיקה], ככל שלדעת שר הרווחה והשירותים החברתיים לא יינתן מענה מספק לשיקום אוכלוסיות בזנות, ההצעה תוחזר לדיון בוועדת שרים. למעשה, התפיסה מבוססת על כך ששיקום של אוכלוסיות בזנות צריך לבוא לפני העבירה המינהלית ... זה היה היבט מרכזי בהמלצה של הצוות הבין-משרדי בנושא הזה, וכאמור, הממשלה רואה את זה כחלק מתהליך שלם וכולל". ח"כ (לשעבר) יעל גרמן: "כי רק לבוא ולומר שאנחנו אוסרים ואנחנו מענישים את מי שצורך את הזנות, זה לא מספיק. אנחנו חייבים לתת אלטרנטיבה לאותן נשים שעוסקות בזנות. אנחנו צריכים למצוא אותן, לעשות להן outreach, לבוא אליהן ובאמת להראות להן את האפשרויות". אודיה איפרגן, משרד הרווחה: "התפיסה היא שאי אפשר לקדם את החוק בלי שיש הרחבה של המענים השיקומיים שניתנים לנשים בזנות. ... כבר היום נדרשת הרחבה של המענים, וההערכה היא שכניסת החוק לתוקף בוודאי שתרחיב את מעגל הנשים שיזדקקו לעזרה, וזאת בעצם מטרת החוק. ... שאי אפשר לקדם את החוק בלי שיש מענים. כי אם אנחנו נקדם את החוק, נאסור את הזנות, את צרכנות הזנות, ולא יהיו לנו מענים, בעצם יצא שכרנו בהפסדנו כי אותן נשים ירדו עוד יותר למחתרת ... לכן, חשוב לנו להדגיש שגם בהחלטת הממשלה וגם בהחלטה של ועדת שרים לענייני חקיקה בעצם צוין במפורש ... שלא ניתן לקדם את החוק ושהוא ייכנס לתוקף בלי שהמענים האלה הורחבו". לילך וגנר, מרד המשפטים: "המטרה שלנו היא לא לדרדר את מצב הנשים באוכלוסיות הנוספות שנמצאות במעגל הזנות כתוצאה מהחוק. ... ולכן הנושא התקציבי והנושא השיקומי הוא יד ביד עם ההפלה. בעינינו אין מקום ליצור הפלה של צרכנים כשאין מענים לאוכלוסיות שם שמאפשרים להם בעצם לצאת ממעגל הזנות, שמאפשרים להם להשתקם, אחרת באמת אין תכלית לדבר הזה".

בדיון על שאלת דחיית החוק יש לתת את הדעת לסוגיות הבאות:

בעיות מהותיות בתכנית הממשלתית.

בגיבוש התכנית הממשלתית לא שיתפו עובדות מין מכלל הקהילות השונות (טרנסיות, עובדות בדירות, ושפניות, מהגרות, אמהות וכו'). כתוצאה מכך, בין היתר, **התכנית אינה עונה על הצרכים של הרוב הגדול של עובדות מין ושורדות זנות וגם אינה מציבה את רווחתן של מי שצפויות להפגע מהחוק בראש סדר העדיפויות**. לדוגמה, התכנית כוללת הקמת הוסטל לעובדות מין טרנסיות בעוד עובדות מין מהקהילה הטרנסית וארגוני הקהילה מבהירים כי הוסטל אינו עונה על הצרכים של חברות הקהילה. סדר העדיפויות הלקוי בא לידי ביטוי בתקצוב עבור לומדות ותכניות חינוכיות על מיניות בריאה בעת של מחסור חמור במענים לנוער בסיכון כמו גם ההשקעה בתכנית גמילה לצרכני זנות בעוד שעובדות מין ושורדות זנות מתמודדות כיום עם מחסור במזון ואלימות מסכנת חיים.

התכנית הממשלתית כוללת בעיקר הרחבה של תכניות קיימות. עם זאת, דוח של משרד הרווחה על תכניות השיקום מצא כי מעל חצי מהמשתתפות נושרות ממסלול השיקום וכי 14 חודשים מתום שנת השהייה במסגרת הטיפולית רק 41% מהנשים היו עובדות.² "בוגרות רבות היו מועסקות בעבודות לא מקצועיות או עבודות הדורשות הכשרה מקצועית קצרה, כגון עבודה בניקיון, סיעוד, מוכרת בסופרמרקט, ספרית" (עמ' 12). חשוב לציין כי בעוד מטרת תכניות השיקום הקיימות להכשיר נשים לעבודות בשכר מינימום, שכר מינימום לא עונה לצרכי הקיום של הרוב הגדול של הנשים בתעשיית המין, בפרט אמהות יחידניות, מהגרות, טרנסיות ואנשים ללא עורף משפחתי וכלכלי. למעשה, רבות הגיעו לתעשיית המין לאחר שהתנסו בעבודות אחרות אך השכר לא הספיק לצרכיהן הבסיסיים.

ב. חוסר הלימה בין התכנית הממשלתית למציאות הכלכלית של משבר הקורונה.

התכנית הממשלתית נכתבה לפני משבר הקורונה כך שאינה תואמת את המציאות החדשה. למשבר הקורונה השלכות משמעותיות על א.נשים בתעשיית המין כמו גם על שוק התעסוקה ושירותי הרווחה. בין היתר, יש להתייחס להשלכות אלה:

1. **משבר הקורונה הגביר את המצוקה הכלכלית והנפשית של עובדות מין ושורדות זנות.**
הסגר אילץ רבות להפסיק לעבוד והביא אותן למצוקה כלכלית קשה אך הן אינן עומדות בקריטריונים לקבלת סיוע ממשלתי (דמי אבטלה, מענק לעצמאים, סיוע בשכ"ד וכו').
הארגונים החתומים על מסמך זה הקימו מערכי חירום לצורך סיוע הומניטרי לנפגעי משבר הקורונה. במסגרת פעילות זאת פגשנו מאות א.נשים בתעשיית המין שסבלו ממחסור במזון ומגורים ללא חשמל. פגשנו א.נשים שפוננו מדירותיהם ואף א.נשים שבעלי הדירות אילצו אותם לקיים עמם יחסי מין בתמורה לכך שלא יגרשו אותם מהדירה ולא יפתחו נגדם בהליכים משפטיים על אי-תשלום שכ"ד. איסור צריכת זנות יגביר את המצוקה הכלכלית והחרדה בקרב אוכלוסיה זאת בזמן שאין מענים למצוקות אלה.
2. **רוב מקבלות הסיוע עמן אנו בקשר אינן מוכרות לרווחה ונרתעיות מלפנות לרשויות מחשש כי יורע להן או כי עיסוקן יתגלה למשפחה ולסביבה הקרובה.** הסיוע שנתנו כולל: מוצרי מזון, היגיינה ובריאות, תווי קנייה, תיווך מול הרשויות בממשלה וברשות המקומית, מציאת פתרונות מגורים, ליווי למרכז גמילה, הפנייה לטיפול רפואי, תמיכה נפשית ועוד.
כמו כן, במקרים קשים שהגיעו לידיעתנו, למשל, המצאות קטינים בזירות זנות, העברנו מידע לרשויות לצורך התערבותם המיידית. במידה והחוק יכנס לתוקף כיום, אנו חוששות ממשבר הומניטרי חריף בקרב אוכלוסיות אלה ובה בעת חרדות מכך שנאבד את הקשר עם אותן א.נשים ובכך את יכולתנו להעניק סיוע חיוני ולשקף את המצוקה בשטח לרשויות.

² "התכנית הבין משרדית לטיפול בנשים ובצעירות במעגל הזנות: מחקר הערכה" (2016): https://www.molsa.gov.il/CommunityInfo/ResearchAndEvaluation/tb_ResearchesAndPublications/%D7%9E%D7%97%D7%A7%D7%A8%20%D7%94%D7%A2%D7%A8%D7%9B%D7%94%D7%20%D7%9B%D7%A8%D7%9E%D7%9C%D7%99%20-%207-7-16.pdf

3. **לא.נשים בתעשיית המין סיכויים אפסיים למצוא פרנסה חלופית במציאות הכלכלית של משבר הקורונה.** שוק התעסוקה מוצף במאות אלפי מובטלים חדשים בעת שעסקים רבים, בפרט בתחום ההסעדה, תיירות וקמעונאות נסגרו ובכך מספר מקומות העבודה עבור נשים ללא הכשרה מקצועית הצטמצמו באופן ניכר. יש לתת את הדעת למחסומים הרבים עמם עובדות מין מתמודדות בשוק התעסוקה: רישומים פליליים (על עבירות נלוות לזנות כגון הפרעה לסדר הציבורי, התערטלות בציבור וכו'), אפליה קשה, בפרט כנגד טרנסיות, מכשולי שפה למהגרות, הגבלות על יכולתן לעבוד בשל טיפול בילדים קטנים, והתמודדות עם תחלואה נפשית או נכויות שונות המקשות על השתלבות בשוק התעסוקה. למעשה, **אנו מעריכות כי המציאות הכלכלית תביא לגידול במספר הא.נשים הפונים לעבודת מין לצורך השרדות.** כבר כיום, **אנו מכירות שורדות זנות אשר עברו שיקום ממושך אך נאלצו לחזור לתעשיית המין בשל מצוקה כלכלית קשה והעדר אלטרנטיבות.**

ג. מערכת הרווחה על סף קריסה

ע"פ איגוד העו"ס, יש כיום בין 800 ל-1000 תקנים לא מאויישים ברווחה בעוד שבחודשים האחרונים חלה עלייה דרמטית בפניות לרווחה, כאשר כמחצית מהפניות מאז החל הסגר הן פניות חדשות. התקציב שנקבע במסגרת החלטת הממשלה (30 מיליון ש"ח) הוא פחות משליש מהתקציב שמשדר הרווחה ביקש לצורך הערכות לחוק (כ-100 מיליון ש"ח) וזאת כשנה וחצי לפני משבר הקורונה. **כניסת האיסור לתוקף תביא לעלייה במצוקה בקרב א.נשים המתפרנסים מתעשיית המין ותוסיף על העומס על רשויות הרווחה, מה שיפגע בשירותי הרווחה גם לעובדות מין ושורדות זנות כמו גם לכלל הא.נשים הזקוקים לסיוע.**

ד. יחסים עכורים בין עובדות מין והמשטרה

היחסים בין עובדות מין ורשויות החוק מאופיינים בחוסר אמון, פגיעה שיטתית מצד הרשויות בזכויות בסיסיות של עובדות מין, שיטור יתר כלפי עובדות מין ואירועים חוזרים ונשנים של אלימות משטרתית יחד עם התעלמות הרשויות מאלימות כלפי עובדות מין, כולל מקרי שוד, תקיפות אלימות, וונדליזם ואלימות מינית. דרישות המשרד לביטחון פנים לתקציבים עבור אכיפת החוק נותרו ללא מענה כמו גם הדרישות שלנו בנוגע להסדרת היחסים בין עובדות מין לגורמי אכיפה. מאז הושלמה החקיקה אנו עדות **לעלייה בשיטור כלפי עובדות מין, הרעה ביחסים העכורים בין שוטרים ועובדות מין בשטח בד בבד עם עלייה קשה בפשעים אלימים כלפי עובדות מין.**³ אנו חוששות כי תהליכים אלה יגברו עם כניסת החוק לתוקף ועובדות מין יוותרו ללא כל הגנה מול אלימות גואה כלפיהן.

ה. המלצות בנוגע למענים בתכנית הממשלתית

לאור האמור לעיל, יש לגבש מחדש את התכנית הממשלתית בשיתוף עם עובדות מין, שורדות זנות והתארגנויות של עובדות מין והקשת הטרנסית כך שיתנו ביטוי לצרכים של אוכלוסיות שונות (אמהות, טרנס*, צעירות, מבוגרות, יהודיות, ערביות, מהגרות וכו'). בין היתר, התכנית חייבת לכלול:

1. הרחבת סל הסיוע הגמיש כך שיתן מענה לצרכים השונים של כלל הא.נשים הצפויים להפגע מכניסת החוק לתוקף. לשם כך, יש לבצע הערכה לגבי מספר הא.נשים הצפויים להפגע מהחוק, אופי הפגיעה ויכולת הסל לספק מענה לפגיעה זאת.
2. הנגשת זכויות סוציאליות לעובדות מין ושורדות זנות, בכלל זה הבטחת הכנסה, זכויות לדיור ציבורי וסיוע בשכר דירה, טיפולים רפואיים ונפשיים. יש לאתר ולהסיר מכשולים למיציא זכויות, כגון דרישות הנוגעות לתעסוקה, כפל קצבאות, חובות לביטוח לאומי, התניית זכויות בכניסה למסלולי שיקום, הדרישה להזדהות כשורדת זנות ורישום ברשויות כשורדת זנות, ועוד.

³ דוח ונייר עמדה בנושא שהוגש לרשויות בחודש פברואר מצורף למסמך זה.

3. הנחיות אכיפה במטרה למנוע שיטור יתר על עובדות מין והמנעות מאכיפה כלפי עובדות. מין. יש להורות לשוטרים בשטח להימנע מלהטריד עובדות מין בזמן עבודתן, להימנע ממעצרים, קנסות, חקירות ממושכות ומתן תלונות לעובדות מין רק בשל עיסוקן. יש לתקצב הכשרות לשוטרים ע"י עובדות מין ולהסדיר ערוצי תקשורת ופיקוח בין התארגנויות של עובדות מין וגורמי אכיפה. כמו כן, יש צורך מידי **במחיקת רישומים פליליים של עובדות מין ושורדות זנות בגין עבירות נלוות לזנות והנחיית גורמי אכיפה להמנע מפתחת תיקים לעובדות מין על עבירות אלה.**
4. טיפול בתופעות של אלימות כלפי עובדות מין. עם התקדמות הליך החקיקה אנו עדות לעלייה באלימות כלפי עובדות מין מצד לקוחות, שוטרים, והציבור הרחב. כיום, לעובדות מין אין לאן לפנות כשהן קורבן לפשעים אלימים כולל אלימות מינית. **מגמת העלייה באלימות כלפי א.נשים בתעשיית המין צפויה להתגבר עם כניסת החוק לתוקף, כפי שניתן ללמוד מהנעשה במדינות אחרות בהן ייושם חוק הפללת צרכני זנות.**⁴ יש להקים ולתקצב **תכנית למיגור האלימות כלפי עובדות מין לצד מערכי תמיכה וסיוע לעובדות מין נפגעות אלימות.** בין היתר, יש ליצור מערך תמיכה וסיוע לליווי עובדות מין נפגעות אלימות מינית בהגשת תלונה במשטרה, ובסיוע רפואי ונפשי, להנחות את רשויות האכיפה בנוגע לטיפול בתלונות מצד עובדות מין ולהגביר את האכיפה כנגד מבצעי עבירות אלימות כלפי עובדות מין.
5. הכשרת עובדות מין ושורדות זנות מאוכלוסיות שונות לסינגור קהילתי וליווי עובדות מין ושורדות זנות למיצוי זכויות. הרוב המכריע של עובדות מין חוששות מרשויות האכיפה והרווחה כמו גם מארגוני סיוע המתפקדים כזרוע של הרשויות. אי לזאת, רובן המכריע של עובדות מין לא מוכרות לרווחה ונתמנעות מלפנות לרשויות ולארגוני הסיוע גם כשהן מתמודדות עם מצבים של מחסור במזון או אלימות קשה. על כן, יש להכשיר עובדות מין ושורדות זנות הפועלות במסגרת התארגנויות מתוך הקהילה – ארגון וטרנסיות ישראל – לתפקיד סינגור קהילתי הכולל סיוע לעובדות מין ושורדות זנות במיצוי זכויות ותיווך בין הקהילה לרשויות, בכלל זה העלאת הצרכים העולים מהשטח לרשויות ושיתוף פעולה בעיצוב המענים המתאימים והנגשתם לעובדות מין ושורדות זנות. מאז תחילת הסגר בחודש מרץ, ארגונים אלה פעלו רבות בשטח ובשיתוף עם רשויות מקומיות, ממשלתיות, ארגוני סיוע וארגוני נשים ובכך הצליחו להעניק סיוע חיוני למאות א.נשים שנותרו מחוץ לרדאר של הרשויות והארגונים האחרים, כמו גם להעלות את הקולות והצרכים מהשטח. יש לבחון כיצד ניתן להמשיך ולהרחיב שתופי פעולה אלה.
6. הנגשת שירותי בריאות הנפש בקהילה, הרחבת שירותים אלה ויצירת מענים יעודיים לעובדות מין ושורדות זנות מחוץ לתכניות השיקום הקיימות. רוב הטיפולים הניתנים היום עוסקים בטרואומה מינית וניתנים באזור המרכז. יש להרחיב ולעבות את סוגי המענים באזור המרכז כמו גם באזורי הפריפריה.

⁴ ראו, למשל:

Belfast Telegraph (2019) Crime against sex workers 'almost doubles' since law change. <https://www.belfasttelegraph.co.uk/news/republic-of-ireland/crime-against-sex-workers-almost-doubles-since-law-change-37957334.html>;

Boseley, S. (2018) Criminalization of sex work normalizes violence, review finds. The Guardian. <https://www.theguardian.com/society/2018/dec/11/criminalisation-of-sex-work-normalises-violence-review-finds>;

Human Rights Watch (2019) Why sex work should be decriminalized. <https://www.hrw.org/news/2019/08/07/why-sex-work-should-be-decriminalized>;

Mai, N., Giametta, C. and Le Bail, H. (2018) The Impact of the 'Swedish model' in France: Chronicle of a Disaster Foretold. Online: <https://www.opendemocracy.net/beyondslavery/nicola-mai-calogero-giametta-h-l-ne-le-bail/impact-of-swedish-model-france-chronicle>;

Medicin Du Monde et al. (2018) Study on the Impact of the Law from 13 April 2016 against the "Prostitution System" in France. <https://www.medecinsdumonde.org/en/actualites/publications/2018/04/12/study-impact-law-13-april-2016-against-prostitution-system-france>;

NSWP, Global Network of Sex Work Projects (2018) The Impact of 'End Demand' Legislation on Women Sex Workers. Online: https://www.nswp.org/sites/nswp.org/files/pb_impact_of_end_demand_on_women_sws_nswp_-_2018.pdf;

7. מענים ממשיים בתחום התעסוקה. יש צורך אקוטי בתכנית אפקטיבית ומתוקצבת למיגור סטיגמות בקרב מעסיקים ועידוד העסקת אנשים מהקשת הטרנסית, עובדות מין ושורדות זנות לצד הרחבת אפשרויות התעסוקה של אנשים בתעשיית המין התואמים ליכולות, שאיפות, צרכים ותחומי העניין שלהן. בעוד עובדות מין וטרנסיות מתמודדות עם מחסומים אדירים להשתלבות בשוק התעסוקה כשכירות, לרבות מהן יש כישורים לניהול עסק עצמאי. יש להקים מערך ליווי לעובדות מין, שורדות זנות ואנשי הקשת הטרנסית המעוניינות להקים עסק הכולל הכשרות מתאימות, שילוב במערכי שיווק והפצה וכו' ותמיכה ממשלתית לקידום עסקים זעירים של נשים מקבוצות מוחלשות, בכלל זה שורדות זנות, באמצעות מענקים, פטור ממסוי, העדפות במכרזים ציבוריים ומוסדיים, ועוד. מסלולים כאלה יכולים ליצור אלטרנטיבות תעסוקתיות ממשיות לטווח ארוך בניגוד לעבודות לא מקצועיות בשכר מינימום.

לבסוף, אנו קוראות לחברות וחברי הכנסת ולגורמים המקצועיים במשרדי הממשלה לבחון את המציאות בשטח ואת הממצאים הרבים בנוגע להשלכות חוק הפללת צרכני זנות במדינות אחרות.⁵ לצערנו, ניסיונותינו להעלות סוגיות אלה לדיון בעת תהליך קידום החוק זכו להתעלמות ואף להשתקה. אנו מברכות על העניין הרב מצד שרות ושרי הממשלה החדשים ומוקירות את ההשקעה הרבה של השרות והשרים וחברות וחברי הכנסת בלימוד הנושא. מעל הכל, **אנו מודות מעומק ליבנו על היחס המכבד כלפי עובדות מין ושורדות זנות ועל הרצון לשמוע את קולותינו ומקוות כי שינוי זה יצמיח מדיניות חדשה כלפי האנשים הכי שקופות בחברה.**

על החתום :

לינור אברגיל, יו"ר טרנסיות ישראל – התארגנות טרנסיות עובדות
אלישע אלכסנדר, מעברים – שינוי בר קיימא לקהילה הטרנסית
גל אמת, דוברת ארגמן – ארגון נשים עובדות
ד"ר נילי גורין, אחותי – למען נשים בישראל
נינה הלוי, פרויקט גילה להעצמה טרנסית
רומי לוי, יו"ר ארגמן – ארגון נשים עובדות

לפרטים נוספים ויצירת קשר :

ד"ר נילי גורין, אחותי - למען נשים בישראל, nily.gorin@mail.huji.ac.il
ארגמן - ארגון נשים עובדות itargenut@gmail.com
מעברים - לקשת הטרנסית info@maavarim.org

⁵ בנוסף למקורות המפורטים בהערה הקודמת :

Amnesty International (2016) The Human Cost of Crushing the Market: Criminalization of Sex Work in Norway. London.

<https://www.amnesty.org/en/documents/eur36/4034/2016/en/>;

UK Department of Justice (2019) Assessment of impact criminalisation of purchasing sexual services.

<https://www.justice-ni.gov.uk/publications/assessment-impact-criminalisation-purchasing-sexual-services>;

Argento, E. et al. (2020) The impact of end-demand legislation on sex workers' access to health and sex worker-led services:

A community-based prospective cohort study in Canada. PLoS ONE 15; Krüsi, A. et al. (2014) Criminalisation of clients:

Reproducing vulnerabilities for violence and poor health among street-based sex workers in Canada—Qualitative study.

BMJ Open, 4 (6);

Lyons, T. et al. (2017) Negotiating violence in the context of transphobia and criminalization: The experiences of trans sex

workers in Vancouver, Canada. Qualitative Health Research, 27 (2):

182–190;

Platt L. et al. (2018) Associations between sex work laws and sex workers' health: a systematic review and meta-analysis of quantitative and qualitative studies. PLOS Medicine 15(12). DOI: 10.1371/journal.pmed.1002680

Platt L. (2019) S20.3 The health impacts of sex work criminalization: a review of the evidence. Sexually Transmitted Infections 2019; 95: A32–A33.

נספח: נייר עמדה בנושא אכיפת חוק איסור צריכת זנות

הוגש למשרד המשפטים בתאריך ה-24.2.2020 ע"י אחותי למען נשים בישראל, ארגון – ארגון נשים עובדות, טרנסיות ישראל - התארגנות טרנסיות עובדות, מעברים - שינוי בר קיימא לקהילה הטרנסית, פרויקט גילה להעצמה טרנסית.

ב-31 בדצמבר 2018 התקבל בכנסת חוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה ותיקון חקיקה), התשע"ט-2019(להלן: "חוק הפללת לקוחות"). בסעיף 1 לחוק מובהר כי איסור צריכת זנות הוא חלק ממהלך משולב הכולל הרחבת דרכי הטיפול והשיקום לאוכלוסיות בזנות. תחילתו של החוק נקבעה למועד שיחול 18 חודשים מיום פרסומו, קרי לחודש יולי 2020. חודשים אלה נועדו כדי ליישם את תכניות הסיוע, השיקום והאכיפה עוד בשנת 2019. מערכי הסיוע פורטו בהחלטת ממשלה 4462 (13.01.2019)⁶. ראשית, הם אינם מספקים רשת ביטחון סבירה או אלטרנטיבה תעסוקתית לאוכלוסיה הצפויה להפגע מהחוק. שנית, אפילו מערכים אלה טרם הושלמו. למעשה, רוב התקציב שהובטח בהתאם להחלטת הממשלה לא הגיע ליעדו, ואילו יישום החוק צפוי לדחוק אוכלוסיה נוספת אל מתחת לקו העוני בימים של קיצוץ בתקציבי הרווחה. כמו כן, לא נעשתה הערכות בקרב רשויות האכיפה. היחסים בין רשויות האכיפה ועובדות ועובדי תעשיית המין מאופיינים באלימות משטרתית וחוסר אמון עמוק של עובדות ועובדי תעשיית המין ברשויות החוק.

המצב כיום, לקראת כניסת החוק לתוקף, שונה באופן מהותי מכוונת המחוקק כפי שזו עולה, למשל, מדברי הח"כ לשעבר עליזה לביא: "את החוק הזה אנחנו מעבירים היום, אבל הוא ייכנס לתוקף רק עוד שנה וחצי, שנה וחצי של עבודה ... שתבוא ובאמת תיישם את המענים ... לוודא שהחוק יפעל בשלמותו ויגן על שיקומם, ביטחונם ובריאותם של כל מי שנמצא על הרצף של הזנות.... ושהכסף שהובטח והמיליונים של השקלים יגיעו למקומות עבור השיקום בזנות, ובמשרד הרווחה התקציב חייב להיות במלואו ולבוא לידי יישום"⁷. יתרה מזאת, כפי שיתואר בהמשך, לחוק השלכות שליליות קשות על אוכלוסיית הנשים והגברים בתעשיית המין.

אי לזאת, אנו דורשות:

- **לדחות את מועד האכיפה ב-24 חודשים לכל הפחות** וזאת על מנת לבחון את הממצאים החדשים בנוגע להשפעות החוק ולהערך בהתאם, תוך שיתוף פעולה עם ארגוני עובדות מין והקשת הטרנסית.
- **הקמת מערך הדרכה לגורמי אכיפה על-ידי עובדות מין.**
- **הסדרת שיתוף הפעולה עם גורמי אכיפה**, בכלל זה הסדרים עם השיטור הקהילתי ומפקדי תחנות, פגישות תקופתיות של מפקדי תחנה עם נציגי עובדות, מערך תלונות, וכלים להתמודדות עם התנכלויות מצד שוטרים.
- **צמצום חקירות משטרה של עובדות מין ומעורבות משטרתית בעבודתן וחייחן והנחיית גורמי האכיפה להמנע מהפללת עובדות מין באמצעות תלונות על התערטלות בציבור, הפרעה לסדר הציבורי, אחזקת מקום לצרכי זנות וכד'.**
- **הקמת מענים לעובדות מין בהתאם לצרכי הקהילות השונות** בשיתוף ארגוני עובדות מין וארגוני הקשת הטרנסית.
- **שיתוף ארגוני עובדות מין והקשת הטרנסית בכל הליכי המדיניות המשפיעים על אוכלוסיות אלה**, בכלל זה, שיתוף פעולה עם משרדי הרווחה, המשפטים, הבריאות וביטחון פנים בגיבוש נהלים הנוגעים לאוכלוסיות אלה.

השלכות חוק הפללת לקוחות

ממצאים ממדינות אחרות בהן נחקק חוק איסור צריכת זנות מצביעים על פגיעה משמעותית בביטחון האישי ובבריאות הגופנית והנפשית של עובדות ועובדי תעשיית המין, עלייה בסטיגמטיזציה כלפי עובדות מין וירידה בנכונות של עובדות מין לפנות למשטרה כשהן קורבן לעבירות כנגדן.

צרפת: באפריל 2016 נחקק בצרפת חוק איסור צריכת זנות. במחקר איכותני וכמותני מקיף שהוביל ארגון Medecins du Monde רוב עובדות המין דיווחו כי החוק פגע בהן יותר מחוקים קיימים נגד שידול וכי לרוב הן אלו המופללות ולא הלקוחות. המחקר מצביע על השפעות שליליות של החוק על ביטחון, בריאות ותנאי החיים של עובדות מין.

⁶ https://www.gov.il/he/departments/policies/dec4462_2019

⁷ http://fs.knesset.gov.il/20/Plenum/20_ptm_527740.doc

62.9% דיווחו על פגיעה באיכות חייהן, 42.3% חוו עלייה באלימות במקום העבודה, ו-38% דיווחו על קושי גובר לדרוש מלקוחות להשתמש בקונדום.⁸ בדצמבר 2019, 250 עובדות מין בצרפת ו-19 ארגוני זכויות אדם וארגונים פמיניסטיים עתרו לבית המשפט האירופי לזכויות אדם נגד חוק הפללת לקוחות בטענה כי החוק פוגע בזכויות בסיסיות של עובדות מין לבריאות ולביטחון.⁹

צפון אירלנד: בשנת 2015 נחקק בצפון אירלנד חוק איסור צריכת זנות. על-פי דו"ח של משרד המשפטים הבריטי, לא ניתן להצביע על ירידה בביקוש או בהיצע של שירותי מין בשלוש השנים שחלפו מאז החקיקה. עובדות מין אף דיווחו על עלייה בביקוש. בין השנים 2015 ו-2018 היתה עלייה חדה בדיווחים של עובדות מין על תקיפות, אלימות מינית, והתנהגות מאיימת כלפיהן. נמצא כי עובדות מין חשופות להטרדות והתנהגות לא נאותה בשכיחות גבוהה יותר, וכי הן סובלות מרמות גבוהות יותר של חרדה וסטיגמטיזציה.¹⁰

אירלנד: במרץ 2017 נחקק באירלנד חוק איסור צריכת זנות. בשנתיים מאז התקבל החוק נרשמה עלייה של 90% בפשיעה כלפי עובדות מין ועלייה של 92% בפשיעה אלימה, ביחס לשנתיים שלפני החקיקה. פחות מ-1% מעובדות המין שדיווחו על פשיעה נגדן באמצעות האפליקציה של UglyMugs.ie הביעו נכונות לדווח למשטרה.¹¹ מאז החוק, האמון של עובדות מין במשטרה ירד לשפל חסר תקדים, ועובדות מין מסרבות לפנות למשטרה.¹²

המצב בישראל

עם התקדמות הליכי החקיקה בישראל והתגברות השיח הציבורי בנושא, אנו עדות לעליה במצוקה בקרב עובדות מין והתגברות אירועים אלימים בשטח. המצב החמיר באופן ניכר לאחר שהחוק עבר בקריאה שלישית ב-31 בדצמבר 2018. עובדות מין בזירות שונות (בפרט רחוב ודירות פרטיות) חוות עלייה באלימות מצד לקוחות ומצד המשטרה יחד עם עליה במעשי שוד ותקיפות. במקביל, עובדות מין מדווחות על ירידה בנכונות לפנות למשטרה. לאור המצוקה הקשה בשטח יזמו מחקר מקיף בנושא. בתאריך 12 בפברואר 2020, התחלנו לערוך סקר בנוסף לראיונות עומק עם עובדות מין. עד כה, 29 עובדות מין השתתפו בסקר. להלן ממצאים מרכזיים:

- 92.8% דיווחו על שינוי לרעה בתחושת הביטחון האישי מאז חקיקת חוק הפללת לקוחות.
- 66.2% דיווחו על עלייה באלימות מצד לקוחות
- 43% דיווחו על שינוי לרעה ביכולתן לשמור על הגבולות שלהן.
- 53.8% דיווחו על עלייה בדרישות לקוחות לקיים יחסי מין ללא קונדום.
- 88.9% דיווחו על שינוי לרעה ביחס המשטרה, 63% דיווחו על שינוי לרעה באופן דרמטי.
- 75% דיווחו כי נפגעו אישית משוטרים במהלך עבודתן בתעשיית המין (השאלה התייחסה לכל תקופת עבודתן ולא רק לתקופה שלאחר החוק), רבע מהמראיינות דיווחו כי מאז נחקק החוק עוכבו על ידי שוטרים או הוזמנו לחקירה/מתן עדות.
- 89.1% דיווחו כי מאז החקיקה הן חוששות יותר לפנות למשטרה במקרים בהם הן נפלו קורבן לעבירה.
- 70.3% דיווחו על שינוי לרעה ביחס החברה כלפיהן.
- מאז נחקק החוק 96% חוו חרדה, 76% דיכאון, ל-48% היו מחשבות אבדניות ו-44% דיווחו על עלייה בשימוש בסמים או אלכוהול.

⁸ <https://www.medecinsdumonde.org/en/actualites/publications/2018/04/12/study-impact-law-13-april-2016-against-prostitution-system-france>

⁹ <http://strass-syndicat.org/en/?s=>

¹⁰ <https://www.justice-ni.gov.uk/publications/assessment-impact-criminalisation-purchasing-sexual-services>

¹¹ <https://uglymugs.ie/wp-content/uploads/um-statement-26-mar-2019.pdf>

¹² <https://sexworkersallianceireland.org/2019/11/sex-workers-lives-at-risk-amid-fear-of-reporting-assaults-due-to-bad-and-misguided-legislation/>

אלימות מצד שוטרים : עובדות מין רבות מדווחות על אלימות מילולית ופיזית והשפלות כעניין שיגרתי ביחס המשטרה כלפיהן. שוטרים מתעקשים לפנות אל נשים טרנסיות בלשון זכר. עובדות מין דיווחו כי: "בזמן חקירה שואלים שאלות אינטימיות"; "דיבור לא נאות ויחס שאפילו פושעים לא מקבלים"; "מתייחסים אלי כעבריינית"; "שוטר אמר לי שאסור לי לעבוד ולא נתן לי במשך כמה שעות לעבוד בלי שום סיבה"; "שמו עלי פנס בזמן שאני מוצצת ללקוח".

עדויות על אלימות שוטרים :

"בפשיטה נלקח ממני על ידי המשטרה סכום על סך 8540 שקל. זה סכום שלי אישי פרטי שהייתי אמורה להעביר אותו לבן אדם שלויתי ממנו כסף. שוטר בלש בשם ברוך לקח (גנב ליתר הדיוק) ממני את הסכום ולא השאיר לי שקל. לא היתה לי אפשרות לחזור הביתה אפילו. החזיקו אותי יומיים בתחנת משטרה בלי לאכול ולשתות ולא הרשו לי לצאת להתפנות. לא נתנו לי שום מסמך על כך שנלקח ממני סכום על סך 8540 שקל. פתחו לי 3 תיקים שעד היום לא ברור לי על מה?!!! למרות כל הבקשות שלי שלא לקחת ממני את הכסף שלי, בכיתי והתחננתי לא לקחת את הכסף ולהחזיר לי את סכום בחזרה, השוטרים טענו שזה כסף של קופה של הדירה! אני עבדתי מאד קשה בשביל הסכום הזה והשוטרים פשוט באו וגנבו לי את הכסף".

"עמדתי להיכנס להתקלח כדי להתכוון לעבודה הייתי עם חלוק אמבט, פתאום דפיקה בדלת ... פתחתי את הדלת פתאום 2 גברים בעטו בדלת ונכנסו עוד לא הספקתי להבין מי הם וכבר קפצו לכל חדר בדירה ... התחלתי לתעד את האירוע בטלפון אז השוטר נתן לי סטירה על הזרוע שלי והעיף לי את הטלפון מהיד אז אותי בידיים והכריז שאני עצורה על הכשלת שוטר במילוי תפקידו ... בזמן שאני אזוקה ויושבת, ניסיתי לקום לקחת כוס מים ואותו שוטר שאזק אותי דחף אותי והפיל אותי עם הכסא לרצפה, הראש שלי נחבל כי עם האזיקים לא יכולתי להדוף את הפגיעה עם הידיים שלי. הייתי עם חלוק אמבט ומהנפילה נחשף כל הגוף שלי בפניהם ... התעקשתי לשים מכנס וחולצה והם סירבו הספקתי לרוץ בשניה לכיוון החדר ושם עם ידיים אזוקות שמתי מכנס וג'אקט ארוך מעל החלוק אמבט בזמן הזה אותם שוטרים ... צילמו אותי בטלפונים שלהם בזמן שהם צוחקים וסירבו להסיט מבט. משם הם ממש גררו אותי בכוח ובאלימות מהבית לניידת משטרה למרות שלא התנגדתי, אותו שוטר תפס את האזיקים שהיו על הידיים שלי באמצע וממש הזיז אותם ולחץ קדימה ואחורה כזה על הידיים שלי ממש עד לעצמות בכוונה הרגשתי את הברזל של האזיקים ממש כאילו משחיזים את העצמות שלי וזה השאיר אותי חבולה בידיים. משם הגעתי לתחנה אותו שוטר אליהם דאג לצעוק לכל השוטרים בתחנה "הנה הגיעה הזונה" וכל שאר השוטרים צחקו. נחקרתי 8 שעות ללא הפסקה על ניהול בית בושת בזמן שלא מצאו אצלי אף אחד בדירה, נחקרתי על הכשלת שוטר במילוי תפקידו רק על זה שהעזתי למחות על אופי החיפוש בדירה ונחקרתי על העלבת שוטר ואיומים משום מה למרות ששיתפתי פעולה ולא עשיתי להם כלום רע".

דיווחים על אלימות משטרה במהלך פשיטות וחקירות של עובדות מועדוני חשפנות כוללים: בדיקה גופנית במועדון, יחס משפיל, איסור על העובדות להתלבש והעמדתן למשך זמן ממושך ללא לבוש, חקירות ארוכות מכפי שהחוק מאפשר לחקירת עדה, איום על נשים וחיוב שלהן להגיע למתן עדות, איומים על נשים שאם לא ילשינו על עיסוקן של עובדות אחרות בזנות יפתח נגדן תיק על שיבוש הליכי חקירה, העמדת חשפניות למסדר זיהוי עבור לקוחות, איום על חשפניות כי יתקשרו לקרובי משפחה לספר להם במה הן עוסקות, דרישה מהחשפניות לתת את פרטי חשבון הבנק, ושאלות אינטימיות, חודרניות ופוגעניות במהלך חקירת מתן עדות.

דוגמאות לאלימות מצד גורמים אחרים:

חבורה של 3-4 גברים הגיעה לדירות בהן עבדו תיירות ולקחת כסף, טלפונים ניידים ועוד, באיומי אקדח. במהלך השנה הוגשו תלונות למשטרה (בצירוף פני החשודים ממצלמות האבטחה) והם לא נתפסו.

עובדת מין טרנסית פנתה אלינו בנוגע לאיומים שספגה משני גברים שונים, אשר איימו כי יגיעו לביתה ויפגעו בה פיזית. העובדת חששה לפנות למשטרה וביקשה להעביר את המידע באופן אנונימי דרכנו מאחר והיא חוששת מהתנכלות המשטרה במידה וזהותה תחשף.

ב- 10.12.2019 בלילה הגיע לקוח לדירה של תיירת שעובדת באופן פרטי במרכז תל אביב, אנס אותה באלימות וכפה עליה יחסי מין אנאליים ללא קונדום. לאחר המעשה, הוא שדד ממנה 3000 ש"ח. לדבריה, הוא הבהיר כי בכוונתו לעשות כך לנשים נוספות. בסוף אותו השבוע, שלוש תיירות נוספות שעבדו בתל אביב נאנסו באכזריות ככל הנראה על ידי אותו אדם. בשלושת המקרים האנס אמר שיעבור אחת-אחת בשביל "לחסל את התופעה" ולקח מהן סכומי כסף גדולים. השגנו תמונות של תווי פניו וגופו ממצלמות האבטחה. כשיצרנו קשר עם המשטרה נמסר לנו שבמידה והנשים שנאנסו תגענה לתת עדות, יערך תשאול לברר האם הן קורבנות סחר. למרות נסיונות שכנוע רבים מצדנו, אף אחת מהנשים לא הסכימה להתלונן למשטרה. הנשים חוששות מחקירה משטרתית, ומאמינות שהמשטרה לא תאפשר להן להמשיך לעבוד ואף תהפוך אותן למושא החקירה בניסיון להוציא מהן מידע על הסוכנויות דרכן הגיעו לישראל. היחס הבינארי כלפי מהגרות עובדות מין - קורבן סחר או שוהה בלתי חוקית - מונע ממהגרות מלפנות לרשויות וארגוני סיוע כאשר הן קורבן לאלימות ובכך הופך אותן למטרות עבור עברייני מין.

ארבעה גברים אלימים ניסו לפרוץ לדירה דיסקרטית בתל אביב באמצעות לבנים. המאבטח התמודד עם הפורצים בזמן שהנשים בדירה היו כלואות במשך למעלה משעה בחדרים. המאבטח נחבל בצורה משמעותית והנשים יצאו מפחדות מאד. ניידת שהגיעה למקום החליטה להמשיך לנסוע.

"נכנסתי עם לקוח וכשסיימתי איתו ועמדתי לפתוח לו את הדלת על מנת שיצא פרצו בכוח לדירה שלי שני שודדים רעולים עם אקדחים השתלטו עליי ועל הלקוח ושדדו לי את הדירה".

"נכנס אלי בחור צעיר ולא רצה לצאת, דרש בחזרה את הכסף, צרח עלי, טרק בכח את הדלת וחששתי לקרוא למשטרה. זה קרה ברמת גן. כרגע יש מקרה נוסף של סטוקינג של מטרידן אגרסיבי שלא עוזב אותי כבר שבוע. יש לי אפילו מספר טלפון שלו אבל אני חוששת מהמשטרה".

עדויות של עובדות מין על השפעת החוק:

"התחושה שבקרוב לא אוכל לכלכל את עצמי משאירה אותי עם חרדה מאוד גדולה איני רוצה להיות זקוקה ברחובות ונראה לי שכרגע אין מענים לבחורה כמוני. אני בדיכאון קשה ואני על תרופות בגלל כל המצב הזה".

"ההכנסה ירדה ב-60%, אין את האפשרות לברור לקוחות, עכשיו ללקוחות יש את הפריווילגיה להתעמר ולבקש בקשות מוזרות שלפני כן אני הייתי קובעת את החוקים ולא הייתי צריכה להתגמש בשביל להתפרנס".

"פחד תמידי להישאר ללא פרנסה ולהזרק לרחוב כי בתור אישה טרנסית לא מקבלים אותי לאף עבודה אחרת וזה המוצא היחיד שלי להתקיים".

"החוק הזה הרס לי יותר את החיים במקום לשקם אותם".

"בגלל ירידה בעבודה אני מחוסר אונים צריכה להסכים לדברים שבעבר לא הייתי עושה".

"בגלל החוק, העבודה וכמות הלקוחות ירדו! וחייבים להיכנס עם כל מיני נרקומנים ולסכן את עצמנו."

"נאלצת לקבל אנשים תחת השפעת סמים או אלכוהול, נאלצת לספוג יחס מאיים עד אלים מלקוחות, נאלצת הרבה פעמים להוריד מחיר באופן משמעותי כי הלקוחות אומרים שהם לוקחים סיכון שבאים אליי".

"נאלצת לקבל שיכורים, מסוממים וסקס ללא קונדום".

"פגיעה משמעותית בפרנסה, בביטחון האישי, ויותר לקוחות מרשים לעצמם ללגלג עלי, לזלזל בי, לנסות להוריד במחיר, לקלל. לומר: יש עוד 1000 כמוך בזול. לאיים באלימות, לבקש ללא קונדום ועוד".

"גמר אותי נפשית זרקו אותי לפח."